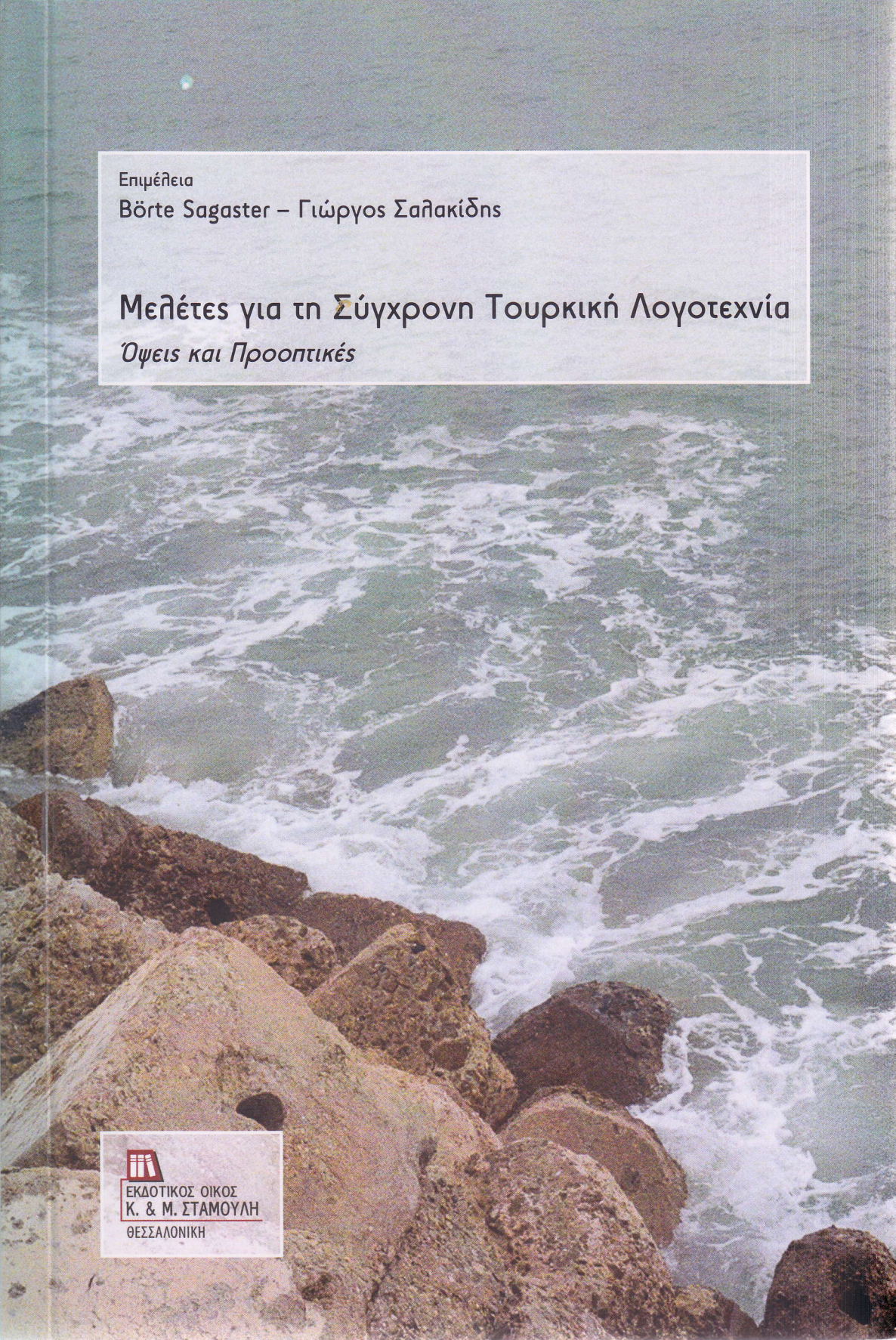

Επιμέλεια
Börte Sagaster – Γιώργος Σαλακίδης

Μελέτες για τη Σύγχρονη Τουρκική Λογοτεχνία

Όψεις και Προοπτικές

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ
Κ. & Μ. ΣΤΑΜΟΥΛΗ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

Editors
Börte Sagaster – Georgios Salakidis

Studies on Modern Turkish Literature
Aspects and Perspectives

K. & M. STAMOULI PUBLICATIONS
THESSALONIKI

Επιμέλεια
Börte Sagaster – Γιώργος Σαλακίδης

Μελέτες
για τη Σύγχρονη Τουρκική Λογοτεχνία
Όψεις και Προοπτικές

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ Κ. – Μ. ΣΤΑΜΟΥΛΗ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ
Κ. & Μ. ΣΤΑΜΟΥΛΗ/ΙΩΑΝΝΗ ΑΡΧ. ΧΑΡΠΑΝΤΙΔΗ
Π. Π. Γερμανοῦ - Ἰω. Μιχαὴλ 2
546 22 ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ
Τηλ. 2310-264.748
69.46.461.460
email: anstamoulis@hotmail.com
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 2021

ISBN: 978-960-656-040-8
Ὅλα τὰ δικαιώματα μετάφρασης, ἀναπαραγωγῆς καὶ προσαρμογῆς κατοχυρωμένα γιὰ ὅλες τὶς χῶρες τοῦ κόσμου.

Copyright © by ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ
Κ. & Μ. ΣΤΑΜΟΥΛΗ/ΙΩΑΝΝΗ ΑΡΧ. ΧΑΡΠΑΝΤΙΔΗ και
Börte Sagaster – Γιώργος Σαλακίδης, 2021

Ἡ πνευματικὴ ἰδιοκτησία ἀποκτᾶται χωρὶς καμία διατύπωση καὶ χωρὶς τὴν ἀνάγκη ρήτρας ἀπαγορευτικῆς τῶν προσβολῶν της. Σύμφωνα μὲ τὸν Ν. 2121/1993 καὶ τὴ διεθνὴ σύμβαση τῆς Βέρνης (ποὺ ἔχει κυρωθεῖ μὲ τὸν Ν. 100/1975) ἀπαγορεύεται ἡ ἀναδημοσίευση καὶ γενικὰ ἡ ἀναπαραγωγὴ τοῦ παρόντος ἔργου, μὲ ὁποιονδήποτε τρόπο (ἠλεκτρονικό, μηχανικό, φωτοτυπικό, ἠχογράφησης ἢ ἄλλο), τμηματικὰ ἢ περιληπτικά, στὸ πρωτότυπο ἢ σὲ μετάφραση ἢ ἄλλη διασκευή, χωρὶς γραπτὴ ἄδεια ἀπὸ τὸν συγγραφέα.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόλογος 9
Σύντομα βιογραφικά των συγγραφέων 15

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

Η ΤΟΥΡΚΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΣΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΚΑΙ Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΣΤΑ ΤΟΥΡΚΙΚΑ: ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΠΡΑΞΗ ΤΗΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ

Θάνος Ζαράγκαλης, *Τα αινίγματα που πρέπει να λύσει ο μεταφραστής όταν μεταφράζει από τα τουρκικά* 21
Sibel Osmanoğlu, *Ανθρώπινα συναισθήματα μέσα από τουρκικούς φρασεολογισμούς που περιέχουν μέλη του σώματος και η ελληνική τους απόδοση* 27
Άνθη Καρρά, *Η λογοτεχνική μετάφραση από τουρκικά προς ελληνικά και από ελληνικά προς τουρκικά και το βάρος της βιωματικής αντήχησης των λέξεων* 39
Christiane Bulut, *Ιστορικές και γλωσσικές πτυχές των μεταφράσεων της τουρκικής λογοτεχνίας* 61
Damla Demirözü, *Οι ελληνοτουρκικές σχέσεις μέσα από τη μετάφραση* 85

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΘΕΜΑΤΑ ΚΑΙ ΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ ΤΟΥΡΚΙΚΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ

İbrahim Kelağa Ahmet, *Το κίνημα του νεοκλασικισμού (Nev-Yunanilik) στην τουρκική λογοτεχνία: Οι πρωτοπόροι, τα έργα τους και οι αντιδράσεις* 111
Ηρακλής Μήλλας, *Η τουρκική λογοτεχνία, ένα καλύτερο μέλλον και ορισμένες αποτυχημένες προσπάθειες* 133
Börte Sagaster, *Στρατηγικές ανάκλησης του παρελθόντος στα έργα της Leyla Erbil* 149
Γιώργος Σαλακίδης, *Μνήμες ενός πολυπολιτισμικού παρελθόντος ως δομικά υλικά μιας ουτοπικής κοινωνίας: Η τετραλογία 'Η Ιστορία Ενός Νησιού' του Yaşar Kemal* 169
Αγγελική Μέλλιου, *Η μητρική φιγούρα στα έργα της Sevim Burak* 201
Γιώργος Μιχαλακόπουλος, *Bilge Karasu: Ιδέες και μορφή γλώσσας που 'κράτησαν πολύ'* 215
Κλεοπάτρα Παπουτσή, *Το σπίτι, φωλιά της οικογένειας, στα θεατρικά ραδιοφωνικά έργα του Behçet Necatigil* 225

Νίκος Λιάζος, *'Μνήμες της Κωνσταντινούπολης' (İstanbul Hatırası) του Ahmet Ümit: Ένα μεταμοντέρνο αστυνομικό μυθιστόρημα στην τουρκική λογοτεχνία* 247

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ

Η ΤΟΥΡΚΟΦΩΝΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΚΥΠΡΟ

Tamer Öncül, *Τουρκοκυπριακή ποίηση: μια ποίηση μέσα από τη δημιουργία ταυτότητας* 267
Μαρία Σιακαλλή, *Η ποίηση ως εργαλείο για την επαναπροσέγγιση στην Κύπρο* 299
Ahmet Yıkık, *Η γυναίκα και η κοινωνία στη βόρεια Κύπρο με βάση το μυθιστόρημα 'Καλοκαιρινό Κρυολόγημα'* 313
Neşe Yaşın, *Η μετάφραση ποίησης ως έργο ειρήνης* 339
Rahmi Ali, *Η ιδιότητα της λογοτεχνίας να παρουσιάζει τον άνθρωπο στον άνθρωπο και το ζήτημα της ενσυναίσθησης που γεννιέται από αυτό* 347

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

Α. Κατάλογος έργων της σύγχρονης, κυρίως, τουρκικής λογοτεχνίας που μεταφράστηκαν στα ελληνικά 361
Β. Συνολικός αλφαβητικός κατάλογος έργων της ελληνικής γραμματείας που μεταφράστηκαν στα τουρκικά 371

A Few Words About the Book 383

Το κίνημα του νεοκλασικισμού (Nev-Yunanilik) στην τουρκική λογοτεχνία: οι πρωτοπόροι, τα έργα τους και οι αντιδράσεις

İbrahim Kelağa Ahmet

Οι απαρχές της πορείας εξευρωπαϊσμού στην οθωμανική αυτοκρατορία τοποθετούνται στις αρχές του 18ου αιώνα.[1] Το Διάταγμα του Τανζιμάτ (1839) στην ουσία αποτελεί την επισημοποίηση αυτής της εξέλιξης και η Δύση εισέρχεται πλέον με τη λογοτεχνία και τους θεσμούς της στην κοινωνική ζωή της αυτοκρατορίας και σχεδόν σ΄ όλους τους τομείς του κράτους αρχίζει πια να παρατηρείται μια δυτικού τύπου ανασυγκρότηση[2]. Ο θαυμασμός προς τον πολιτισμό και την τέχνη της Δύσης που αρχίζει στα χρόνια των μεταρρυθμίσεων του Τανζιμάτ μετά από κάποιο διάστημα όπως ήταν φυσικό έστρεψε το ενδιαφέρον προς τις πηγές αυτού του πολιτισμού[3]. Ο αρχαίος ελληνικός και ρωμαϊκός πολιτισμός που αποτελούσαν τον υπόβαθρο της Αναγέννησης και της σύγχρονης Ευρώπης, από τα τέλη του 19ου αιώνα προσελκύουν όλο και περισσότερο το ενδιαφέρον της τουρκικής διανόησης.[4]

Ένα άρθρο του Ahmet Mithat (1844-1912) που δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα *Tercüman-ı Hakikat* στις 24 Αυγούστου 1897 έδωσε την αφορμή για το ξεκίνημα μιας συζήτησης που πήρε διαστάσεις.[5] Ο Ahmet Mithat πρότεινε την μετάφραση στα τουρκικά των κλασικών έργων της ευρωπαϊκής λογοτεχνίας και υπογράμμισε ότι η τουρκική λογοτεχνία μιας και δεν θα μπορέσει

---

1. Berkes, N. 1978. *Türkiye'de Çağdaşlaşma.* İstanbul: Doğu- Batı Yayınları, 38-39.

2. Okay, M.O. 2016. *Batılılaşma Devri Türk Edebiyatı.* İstanbul: Dergâh Yayınları 50-51, Yüksel, S.2012. *Türk Edebiyatında Yunan Antikitesi 1860-1908.* Ankara: Asitan Kitap, 138.

3. Afacan, A. 2003. *Şiir ve Mitologya, Cumhuriyet Dönemi Şiirinde Yunan ve Latin Mitologyası,* İstanbul: Doruk Yayımcılık, 62.

4. Gariper, C. 2006. "Yankısız Yönelişler: "Nev Yunaniler ve Nayiler." Halman T.S. (ed.) *Türk Edebiyatı Tarihi 3*, İstanbul: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 161.

5. Kaplan, R. 1993. Klasikler Tartışması, *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Türkoloji Dergisi,* XI.Cilt, 1. Sayı, 165-166. Στο συγκεκριμένο εκτενές άρθρο το θέμα εξετάζεται σε όλες τις διαστάσεις του.

να δημιουργήσει έργα εφάμιλλα με τα κλασικά τουλάχιστον να καταβληθεί μια προσπάθεια για τη μετάφρασή τους[6]. Ο Ahmet Mithat, τη μετάφραση των έργων της κλασικής γραμματείας τη θεωρούσε ως μέσο ένταξης στην ευρωπαϊκή λογοτεχνία και το δυτικό πολιτισμό.[7] Στη συζήτηση συμμετέχει και ο συγγραφέας Cenap Şahabettin (1870-1934) με το άρθρο του *«Το πρόβλημα των κλασικών έργων»* που δημοσιεύτηκε στην ίδια εφημερίδα. Σύμφωνα μ' αυτόν η τουρκική λογοτεχνία δεν είχε ανάγκη τα κλασικά έργα της ευρωπαϊκής λογοτεχνίας αφού μέχρι τότε δεν είχε εκδηλωθεί ενδιαφέρον προς αυτά και επιπλέον υπήρχε μια ασάφεια σχετικά με το περιεχόμενο του όρου «κλασικό έργο».[8] Επίσης οι Γάλλοι συγγραφείς όπως ο Pierre Corneille και ο Jean Baptiste Racine των οποίων επρόκειτο να μεταφραστούν τα έργα, είχαν ως πηγή έμπνευσής τους τον Ευριπίδη, το Σοφοκλή και τον Αριστοφάνη δηλαδή την αρχαία ελληνική γραμματεία και ο προσανατολισμός προς αυτήν, θα παρέσυρε την τουρκική λογοτεχνία σε μια αβεβαιότητα.[9]

Αυτές οι συζητήσεις που διεξάγονταν στους λογοτεχνικούς κύκλους στα τέλη του 19ου και τις αρχές του 20ού αιώνα σε συνδυασμό με τα έργα που εκπονήθηκαν έδωσαν το έναυσμα για τη δημιουργία ενός ρεύματος ή καλύτερα μιας τάσης που ονομάστηκε στον τύπο της εποχής *Nev-Yunanilik* και πέρασε με αυτήν την ονομασία και στην ιστορία της τουρκικής λογοτεχνίας. Η ονομασία αυτή ήταν η απόδοση στα τουρκικά της γαλλικής έκφρασης «*Néo-Hellénisme*»[10]. Το κίνημα αυτό *«ήταν μια πρωτοβουλία η οποία για μια νέα λογοτεχνία υπεδείκνυε ως πρότυπο την αρχαία Ελλάδα»*[11]. Έτσι μέσω του κινήματος αυτού με πρωτοστατούντες τον Yahya Kemal (Beyatlı) και τον Yakup Kadri (Karaosmanoğlu) ξεκινά στην τουρκική λογοτεχνία η πρώτη

6. Gariper, "Yankısız Yönelişler", 162. Demir, Ş. 1997. *Türk Edebiyatında Nev-Yunanilik Akımının Kaynakları (1912-1950),* Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 18.

7. Kaplan, "Klasikler," 198.

8. Kaplan, Klasikler, 190. Afacan, *Şiir ve Mitologya,* 63.

9. Demir, *Türk Edebiyatında*, 19. Kaplan, Klasikler, 195.

10. Στη σχετική με το θέμα τουρκική βιβλιογραφία παρατηρούμε να αποδίδεται η γαλλική έκφραση «*Néo-Hellénisme*» (νεοελληνισμός) στα τουρκικά ως «*Nev-Yunanilik*» που σε ορισμένα άρθρα αναφέρεται και ως «*νεοκλασικισμός*», έκφραση που θα υιοθετήσουμε και εμείς στη παρούσα εισήγηση. Η Emel Kefeli στο άρθρο της με τίτλο «Ο μεσογειακός πολιτισμός στην νέα τουρκική λογοτεχνία» (σ. 184) (βλ. υπ' αριθ. 45 βιβλιογραφική αναφορά) ταυτίζει τον νεοελληνισμό με τον κλασικισμό.

11. Afacan, Şiir ve Mitologya, 62.

συστηματική στροφή προς την αρχαία ελληνική πολιτιστική παράδοση, τη μυθολογία και τον πολιτισμό με την ευρύτερη έννοια. Το υπόβαθρο αυτής της αντίληψης που αποσκοπούσε στη διάδοση μιας νέας προσέγγισης τόσο στην ποίηση όσο και στη πεζογραφία, στηρίζεται στην ιδέα να ληφθούν ως πρότυπο για την τουρκική λογοτεχνία και την πνευματική ζωή, τα έργα της αρχαίας ελληνικής γραμματείας. Τόσο ο Yahya Kemal όσο και ο Yakup Kadri ισχυρίζονταν πως για τον εκμοντερνισμό της τουρκικής λογοτεχνίας έπρεπε να στραφούν στην αρχαία Ελλάδα. Το κίνημα αυτό δεν περιορίστηκε σε προτάσεις και απόψεις που είχαν ως αντικείμενο μόνο τη λογοτεχνία. Ήταν στην ουσία η αντανάκλαση στο χώρο της λογοτεχνίας της αναζήτησης μιας καινούργιας αντίληψης περί ιστορίας και πολιτισμού.[12]

Πώς φτάσανε στην αντίληψη αυτή, τι προηγήθηκε, με ποιο τρόπο ο καθένας τους στήριξε αυτή την τάση, ποιοι ανταποκρίθηκαν θετικά, ποιες ήταν οι αντιδράσεις και ποιοι ήταν οι λόγοι που δεν εξελίχθηκε η τάση αυτή σε λογοτεχνικό ρεύμα και δεν έτυχε ευρείας στήριξης από τους λογοτεχνικούς κύκλους της εποχής (δηλαδή των αρχών του 20ού αιώνα); Για να δώσουμε απάντηση στα ερωτήματα αυτά πρέπει να στρέψουμε την προσοχή μας στους πρωτεργάτες αυτής της κίνησης με μικρές αναφορές και στις πνευματικές, κοινωνικές και ιστορικές ζυμώσεις που σφράγισαν την τουρκική λογοτεχνία της ταραγμένης περιόδου της 2ης Συνταγματικής Μοναρχίας (II. Meşrutiyet) (1908-1918).

Ο Yahya Kemal (1884-1958) που γεννήθηκε στα Σκόπια το 1884, αφού ολοκλήρωσε τις εγκύκλιες σπουδές του στη γενέτειρά του και στη συνέχεια στη Θεσσαλονίκη και την Πόλη, το 1903 μετέβη στο Παρίσι όπου έκανε εγγραφή στη Σχολή Πολιτικών Επιστημών (Ecole Libre des Sciences Politiques). Στη σχολή έδειξε ιδιαίτερο ενδιαφέρον στα μαθήματα ιστορίας του Albert Sorel και άρχισε να ερευνά την οθωμανική ιστορία συσχετίζοντάς την με τη γεωγραφία[13] βάσει της μεθοδολογίας που διδάχτηκε.[14] Εκείνο το διάστημα το Παρίσι διατηρούσε ακόμα το μεγαλείο της καλλιτεχνικής και πνευματικής ατμόσφαιρας της Γαλλίας του 19ου αιώνα. Στα εννιά χρόνια της παραμονής του στο Παρίσι γνώρισε τη γαλλική λογοτεχνία και ταυτόχρονα έκανε φιλίες με τους διάσημους Γάλλους λογοτέχνες και διανοουμένους της εποχής.[15]

12. Gariper, "Yankısız Yönelişler," 162.

13. Gariper, "Yankısız Yönelişler," 162.

14. Tanpınar, A. H. 2016. *Edebiyat Dersleri,* Haz. Abdullah Uçman, İstanbul: Dergâh Yayınları, 81.

15. Akyüz, K. 2016. *Modern Türk Edebiyatının Ana Çizgileri, 1860-1923,* İstanbul: İnkılap Kitabevi, 171.

Όταν πήγε ο Yahya Kemal στο Παρίσι ως δασκάλους του αναγνώριζε τους Abdülhak Hamid (Tarhan) (1852-1937), Tevfik Fikret (1867-1915) και Cenap Şehabettin, όμως αφού έμαθε τα γαλλικά αρχίζει να δέχεται την επίδραση των Γάλλων ποιητών όπως οι Baudelaire, Victor Hugo, Leconte de Lisle, José-Maria de Heredia και Jean Moréas.[16] Ο Yahya Kemal συναντιόταν συχνά στο Καφέ Βασέτ (Cafe Vachette) του Παρισιού με τον ελληνικής καταγωγής ποιητή Ιωάννη Παπαδιαμαντόπουλο (1856-1910) που έγραφε με το ψευδώνυμο Jean Moréas και συζητούσαν για την ποίηση. Αυτός τον είχε μυήσει στην αρχαία ελληνική και λατινική λογοτεχνία και είχε φανερή επίδραση πάνω του.[17] Κατά την παραμονή του στο Παρίσι ο Yahya Kemal, όπως αναφέρει στις αναμνήσεις του, γνωρίστηκε και με έναν Έλληνα φοιτητή ιατρικής, με καταγωγή από τη Πελοπόννησο που ονομαζόταν Στάμος. Ήταν γόνος ενός έμπορα που είχε εγκατασταθεί στην πόλη Bône της Αλγερίας. Ο Στάμος που ήταν γεννημένος στο Bône, παράλληλα με τα ελληνικά γνώριζε γαλλικά και λατινικά και ήταν επίσης λάτρης της ποίησης. Η φιλία μαζί του είχε ασκήσει γόνιμη και βαθιά επίδραση στον Yahya Kemal όπως ομολογεί ο ίδιος.[18]

Τον Yahya Kemal απασχολούσε το ερώτημα «τι είναι η καθαρή ποίηση» και πώς θα ήταν εφικτή η δημιουργία καθαρής ποίησης στην τουρκική γλώσσα. Στο σημείο αυτό με την επίδραση των Albert Sorel και Heredia εισέρχεται στον εκφραστικό κόσμο της ελληνικής και λατινικής ποίησης. Ο ποιητής, επειδή δεν ήξερε ελληνικά, προσπαθούσε να γνωρίσει την αρχαία ελληνική ποίηση μέσω της γαλλικής παρακολουθώντας τα έργα των συμβολιστών[19].

Ο Yahya Kemal επιστρέφει στην Πόλη το 1912 με θαυμασμό στην ελληνορωμαϊκή τέχνη[20] και έχοντας γράψει τα ποιήματα «Οι γυναίκες της Βύβλου», «Οι κοπέλες της Σικελίας» και «Οι γλύπτες της Περγάμου» με σημείο αναφοράς τις καινούργιες αντιλήψεις που είχε αποκτήσει για την ποίηση στο Παρίσι. Ταυτόχρονα στο μυαλό του είχε την ιδέα του πολιτισμού της λεκάνης της Μεσογείου *(Bahr-ı Sefid Havza-i Medeniyeti)* στην οποία θα στηριζόταν

16. Demir, Türk Edebiyatında, 35.

17. Belge, M. 2018. *Şairaneden Şiirsele, Türkiye'de Modern Şiir,* İstanbul: İletişim Yayınları, 77.

18. Beyatlı, Y.K. 2015. *Çocukluğum, Gençliğim, Siyasi ve Edebi Hatıralarım*, İstanbul: İstanbul Fetih Cemiyeti, 105-106.

19. Doğan, M.C. 2018. *Modern Türk Şiiri, Olgular, Eğilimler, Akımlar,* İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 90.

20. Afacan, *Şiir ve Mitologya,*64.

το ρεύμα του νεοκλασικισμού *(Nev-Yunanilik)* που θα εισηγούνταν. Η ιδέα αυτή ήταν το προϊόν της σκέψης ότι οι σύγχρονοι Τούρκοι δεν είναι πλέον οι Κεντροασιάτες ή οι Οθωμανοί Τούρκοι αλλά, μαζί με τους άλλους γείτονές τους είναι τέκνα του πολιτισμού της λεκάνης της Μεσογείου[21]. Με την επιστροφή του στην Πόλη ο Yahya Kemal γνωρίζεται με τον Yakup Kadri ο οποίος ήταν τότε 23 χρονών ενώ ο ίδιος 28[22]. Οι δύο τους παρουσιάζοντας αυτή την καινούρια λογοτεχνική αντίληψη στους λογοτεχνικούς κύκλους ισχυρίζονται πως για τον εκμοντερνισμό της τουρκικής λογοτεχνίας πρέπει να απευθυνθούν στα έργα της αρχαίας ελληνικής γραμματείας. Ο Yahya Kemal αυτή την γνωριμία με τον Yakup Kadri, τις ιδέες του για το νέο λογοτεχνικό ρεύμα, διηγείται πολύ αργότερα στον Hasan Ali Yücel (που ήταν υπουργός Παιδείας το διάστημα 1938-1946). Παραθέτουμε τα σημαντικότερα χωρία της αφήγησης του Yahya Kemal:

«Είχα επιστρέψει στην Πόλη πριν από τους Βαλκανικούς Πολέμους. Γνωρίστηκα με τον Yakup. Αυτός είχε γνωρίσει τη γαλλική λογοτεχνία μέσα από τα κείμενα που είχε διαβάσει και συνέχιζε τις αναγνώσεις του. Οι δυο μας παρασυρθήκαμε σε ένα όραμα. Μετάβαση από το Ιράν στην Ελλάδα... Η εστία της παλιάς λογοτεχνίας ήταν το Ιράν. Έστω και αργά θα επιστρέφαμε στην αρχαία ελληνική γραμματεία. Η θεωρία ήταν η εξής: Η σύγχρονη λογοτεχνία μας είχε στραφεί στην Ευρώπη. Αλλά αυτό το πρότυπο ήταν η πρόσφατη ποίηση και πεζογραφία των Γάλλων. Αυτό δεν μπορούσε να θεωρηθεί αρκετό. Για να κατανοήσουμε όλη την Ευρώπη έπρεπε να αρχίσουμε από τους Έλληνες. Εμείς γεωγραφικά και εν μέρει πολιτισμικά είμαστε κληρονόμοι των Ελλήνων. Η θρησκεία στάθηκε εμπόδιο σ' αυτήν την κληρονομιά. Η κατάσταση αυτή συνεχίστηκε μέχρι το 1850 με 1860. Έκτοτε εμείς συνεχίζουμε να υπαγόμαστε στους Γάλλους. Πρέπει να επιστρέψουμε στην (αρχαία) Ελλάδα που αποτελεί την πηγή όλων των Γάλλων και ταυτοχρόνως των Ευρωπαίων ώστε να αποκτήσουμε μια λογοτεχνία στην πραγματική της υπόσταση. Συνεπώς πρέπει να αλλάξουμε τον τρόπο σκέψης και τις αντιλήψεις μας για την ποίηση.

Για σύνθημα είχαμε την φράση του Πλάτωνα που έλεγε:

«Εμείς οι πολιτισμένοι γύρω από τη Μεσόγειο, είμαστε σαν τα βατράχια δίπλα στη στέρνα.»[23]

---

21. Okay, *Batılılaşma*, 59.

22. Toker, Ş. 1982-1. Edebiyatımızda Nev-Yunanilik Akımı. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi (1), 136.

23. Yücel, H.A. 2008. Edebiyat Tarihimizden, İstanbul: İletişim Yayınları, 235:

Στην αισθητική και ειδικότερα στην αισθητική της γλώσσας, εγκαταλείποντας την διακοσμημένη αισθητική αντίληψη της περσικής, θα επιστρέφανε στη λιτή γλώσσα[24]. Στην πεζογραφία είχαν στραφεί στη λιτή γλώσσα του Θουκυδίδη. Τα πρότυπά τους στα ποιητικά είδη θα ήταν εκείνα των αρχαίων Ελλήνων όπως το επίγραμμα, το ειδύλλιο και η τραγωδία. Με λίγα λόγια, στην Αναγέννηση που οραματίζονταν θα δημιουργούσαν την νεοκλασική ποίηση των Γάλλων και όλων των ευρωπαϊκών εθνών. Στη φιλοσοφία θα προσχωρούσαν στη γραμμή που ανοιγόταν από τον Σωκράτη και τον Πλάτωνα και θα παρατούσαν την ανατολική φιλοσοφία, εν συντομία θα δημιουργούσαν μια νέα, στην ουσία νεοκλασική *(Nev-Yunani)* λογοτεχνία.[25]

Εδώ θα πρέπει να υπογραμμιστεί ότι η επιστροφή στην αρχαία Ελλάδα που διαλογίζονταν τόσο ο Yahya Kemal όσο και ο Yakup Kadri δεν συμπεριελάμβανε μόνο την επιστροφή στη λογοτεχνία και στα χαρακτηριστικά της γλώσσας ως εκφραστικού μέσου της πεζογραφίας και ποίησής της αλλά και στον τρόπο σκέψης και την φιλοσοφία της.[26]

Ο Yakup Kadri και ο Yahya Kemal σχεδιάζουν να εκδώσουν ένα περιοδικό με την ονομασία *«Havza»* το οποίο θα διεύθυναν οι ίδιοι. Το περιοδικό θα ήταν το όργανο του κινήματος όπου θα δημοσιεύονταν άρθρα ή λογοτεχνικά κείμενα που θα υποστήριζαν τις αρχές και τις ιδέες του κινήματος. Ο ποιητής Tevfik Fikret εγκρίνει τις προσπάθειές τους αλλά τους συνιστά να συμπεριλάβουν στις τάξεις του κινήματος και τον Cenap Şahabettin με τον Rıza Tevfik (Bölükbaşı) (1869-1949). Εισακούγοντας τις συμβουλές του

"1912'de Balkan Harbi'nden önce İstanbul'a gelmiştim. Yakub'la tanıştım. O, metinden Fransızca edebiyatını okumuştu, okuyordu. İkimiz de bir hülyaya kapıldık; İran'dan Yunan'a geçmek... Eski edebiyatın mihrâkı, İran'dı. Geç olmakla beraber Yunan klâsiklerine dönecektik. Nazariye şuydu: Modern edebiyatımız, gerçi Avrupa'ya dönmüştü. Fakat bu model, Fransızların son şiiri ve son nesri idi. Bu kâfi olamazdı. Bütün Avrupa'yı anlamak için ancak Yunanlılardan başlamak lazımdı. Biz coğrafyaca, kısmen de medeniyetçe Yunanlıların vârisiyiz. Bu verasete din mani olmuştur. Bu hal, 1850-1860 senelerine kadar sürmüştür. Biz, o tarihlerden bu yana hep Fransızlara tâbi olmuşuz. Bütün Fransızların ve onlarla beraber Avrupalıların menbaı olan Yunanlılara dönmeliyiz ki, tam mânasiyle bir edebiyatımız olabilsin. Binaenlaleyh şiir ve fikir telâkkimizi değiştirmek, onların telâkkisini anlamak lazımdır.

Dövizimiz olarak Eflatun'un şu sözünü almıştık:

"Biz medeniler, Akdeniz etrafında bir havuzun kenarlarındaki kurbağalar gibiyiz."

24. Belge, Şairaneden, 78.

25. Yücel, Edebiyat, 235.

26. Toker, Edebiyatımızda, 138.

συναντιούνται μαζί τους όπου με μεγάλο ενθουσιασμό μιλάνε για το σχέδιο δημιουργίας μιας καινούργιας λογοτεχνικής σχολής και την έκδοση ενός περιοδικού, αλλά αισθάνονται μεγάλη απογοήτευση μπροστά στην άρνησή τους να δώσουν στήριξη[27].

Τώρα ας εξετάσουμε λίγο την λογοτεχνική παραγωγή τόσο των οπαδών του κινήματος όσο και των αντιπάλων του. Καθώς δεν ευδοκιμούν οι προσπάθειές τους για έκδοση περιοδικού αρχίζουν να δημοσιεύουν από τον Νοέμβριο του 1913 στην εφημερίδα *"Peyam"* του Ali Kemal (1862-1922) και στο λογοτεχνικό ένθετό του το *"Peyam-ι Edebi"* άρθρα που εκφράζουν τις απόψεις τους σχετικά με το νεοκλασικισμό *(Nev-Yunanilik).*[28] Ο Yahya Kemal από τις 15 Νοεμβρίου 1913 έως τις 8 Φεβρουαρίου 1914 συγγράφει 32 άρθρα στη συγκεκριμένη εφημερίδα με το ψευδώνυμο Süleyman Sadi. Σε 9 άρθρα του που τα συγκεντρώνει υπό τον τίτλο *«Συζητήσεις κάτω από τα πεύκα» (Çamlar Altında Musahabe)* παρουσιάζει και υπερασπίζεται με έντονο τρόπο τις ιδέες του για το νέο κίνημα.[29] Τα κείμενα αυτά γράφτηκαν σε ύφος πεζού ποιήματος και σε μορφή διαλόγων με αναφορές στον τρόπο ζωής του αρχαίου ελληνικού πολιτισμού.[30] Στα κείμενα του Yahya Kemal συναντάμε και την άποψη ότι οι Τούρκοι είναι κληρονόμοι της αρχαίας Ελλάδας και της Ρώμης και κατ' επέκταση του Βυζαντίου.[31]

Ο Yahya Kemal είχε αρχίσει να γράφει τα πρώτα ποιήματά του στο Παρίσι το 1905 αλλά τα περισσότερα δεν του αρέσουν και τα καταστρέφει. Στην επιστροφή του είχε ήδη γραμμένα τρία ποιήματα που ακολουθούσαν τις αρχές της νέας τάσης που είχε στο μυαλό του. Στα ποιήματά του: *«Οι γυναίκες της Βύβλου»*, *«Οι κοπέλες της Σικελίας»*, και το *«Οι γλύπτες της Περγάμου»* μπορούμε να παρατηρήσουμε τα ίχνη της ελληνοπρεπούς αισθητικής.[32] Παραθέτουμε τα ποιήματα αυτά μεταφρασμένα στα ελληνικά:

Οι γυναίκες της Βύβλου
Η σορός του στο μάρμαρο σκεπασμένη με ένα ραβδωτό πέπλο
Ο θεός της Βύβλου νεαρός Άδωνις κείται νεκρός,

---

27. Belge, *Şairaneden,* 78, Özdemir, M. 2007-10. Yahya Kemal ve Geleneği Yanlış Yerde Arayan İki Edebi Topluluk: Nev-Yunaniler ve Nayiler. *SAÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14, 256.

28. Toker, Edebiyatımızda, 138.

29. Afacan, *Şiir ve Mitologya,* 66.

30. Demir, *Türk Edebiyatında*, 46, Toker, Edebiyatımızda, 142-143.

31. Demir, *Türk Edebiyatında*, 146.

32. Özdemir, Yahya Kemal ve Geleneği, 256.

Με σιρίτια πένθους τυλιγμένα τα μέτωπά τους
Με πομπή ανέβηκαν στη λάρνακά του οι γυναίκες της Βύβλου.
Αφροδίτη!
Αφουγκράσου από τον ίσκιο που κλαίει μπροστά σου
Τους θρήνους των κοριτσιών της Αλεξάνδρειας
Όταν κλαίνε για τον ημίθεο του όρους Ίδα
Με μίσος καθώς αποχαιρετούμε αυτόν τον τόπο
Ας μείνουν τα μαλλιά μας πλάι του ως δώρο,
Εσύ που πέθανες τώρα νέος, θα μείνει στη γλώσσα η μνεία μας
Σαν τις ανεμώνες στη Βύβλο καθώς θα μαραζώνει η παρθενιά μας.[33]

Το θέμα του ποιήματος το οποίο έχει χαρακτηριστεί από τον ίδιο ατελές, εμπεριέχει άφθονα μυθολογικά στοιχεία. Αναφέρεται στον Άδωνι, το νέο με την παροιμιώδη ομορφιά, που μπήκε στη μυθολογία, την ποίηση και τη θρησκεία των αρχαίων από την Εγγύς Ανατολή, όπου κυρίως τοποθετούνται οι περιπέτειές του. Στο ποίημα ο Yahya Kemal παρουσιάζει τις σκηνές που διαδραματίζονται μετά τον θάνατο του Άδωνι.[34] Είναι άξια προσοχής η επιλογή ενός τέτοιου μύθου από τον ποιητή που είχε υιοθετήσει την ιδέα *του «Πολιτισμού της Λεκάνης της Μεσογείου»*. Στο ποίημα υπάρχουν αρκετές εκφράσεις από τα οθωμανικά τουρκικά και βλέπουμε ότι προτιμήθηκε η κλα-

33. Beyatlı Y.K. 1976. Bitmemiş Şiirler, İstanbul: İstanbul Fetih Cemiyeti, s.29.

BİBLOS KADINLARI
Mermerde nâ'şı hareli bir tülle örtülü
Biblos İlahı genç Adonis bekliyor ölü,
Mâtem şeridleriyle sarılmış alınları,
Mevkiple çıkdı lâhdine Biblos kadınları.
Afrodit!...
Pîşinde ağlayan gölgeden işit
İskenderiyye kızlarının âh ü vâhını
Ağlarken Ayda dağlarının nîm İlâhını
Giryeyle biz vedâ ediyorken bu beldeye
Kalsın yanında saçlarımız armağan diye,
Ey şimdi genç ölen, kalacak dilde zikrimiz
Biblos'da lâleler gibi soldukça bikrimiz.

34. Güldürmez, S., 2016-9. Yahya Kemal'in Şiirinde Yunan Mitolojisinin İzleri ve Bir "Yol Düşüncesi" Etrafında Memlekete Dönüşün Sesleri.*Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Yıl:4, Sayı:30, 675.

σική μορφή. Το ποίημα γράφτηκε την περίοδο που ο ποιητής ήταν υπό την επίδραση του Jean Moréas.[35]

Οι γλύπτες της Περγάμου

Αυτές τις πέτρες που μοιάζουν με ολοζώντανα κορμιά
Καθώς δούλευαν οι αρχαίοι γλύπτες της Περγάμου

Μαγεμένοι ήταν από την αύρα του κορμιού που ενέπνεε
Γλύπτης τον καιρό εκείνο ειδωλολάτρης σήμαινε

Το ανθρώπινο κορμί καμιά φορά γυμνό, καμιά φορά καλυμμένο,
Η μαγεία που έδινε ζωή στη τέχνη με κάθε χαρακιά

Πλέον δεν χωράει στη διάνοια με το αλλοτινό κάλλος
Είδαμε πως δεν περιφέρονται οι θεοί πάνω στη γη.[36]

Και στο ποίημα αυτό παρατηρούμε τις επιδράσεις της ελληνικής αρχαιότητας.[37] Εδώ ο ποιητής ταξιδεύει στις εποχές που επικρατούσαν οι παγανιστικές δοξασίες όπου το σωματικό κάλλος θεωρούνταν μαγική πηγή του έρωτα και αστείρευτη πηγή έμπνευσης και καλλιτεχνικής δημιουργίας. Στο ποίημα, εγκωμιάζονται ταυτόχρονα και οι καλλιτεχνικές ικανότητες των γλυπτών της Περγάμου. Στο τελευταίο δίστιχο έντονος είναι ο πόθος για τη μυθολογική εποχή όπου οι θνητοί ζούσαν μαζί με τους θεούς.[38]

35. Demir, *Türk Edebiyatında*, 42.

36. Beyatlı Y.K. 2018. *Kendi Gök Kubbemiz,* İstanbul: İstanbul Fetih Cemiyeti, 94.

BERGAMA HEYKELTRAŞLARI

Pek tâze penbe tenlere benzer bu taşları
Yontarken eski Bergama heykeltraşları
İlhâm eden vücudun edâsıyla mest imiş;
Heykeltraş demek o zaman putperest imiş.
İnsan vücûdu bâzan açık, bâzan örtülü,
Her çizgisiyle san'atı canlandıran büyü,
Artık dehâya eski güzellikte sinmiyor.
Gördük ki yeryüzünde ilâhlar gezinmiyor.

37. Güldürmez, Yahya Kemal'in Şiirinde, 676.

38. Toker, Edebiyatımızda, 150.

Οι κοπέλες της Σικελίας

Οι κοπέλες της Σικελίας γυμνές με στάμνες στους ώμους
Με διαδήματα από τριαντάφυλλα ολόγυρα στο μέτωπό τους
Σκορπάνε σε τούτο τον τόπο μια άχνα που χαλαρώνει τα νεύρα
Και με τα μάτια τους κοιτάζουν εκ των έσω, χαμογελάνε
Οι κοπέλες της Σικελίας γυμνές με στάμνες στους ώμους.

Όταν τραγουδιστές στους κήπους είναι τα σιντριβάνια.
Απ' τις γούρνες τους από πορφυρίτη πέφτουν αργυρά νερά
Κι όλο στρωμένα περίγυρα βελούδινα ντιβάνια
Εντός τους λυγίζουν κορμιά πεθαμένα από φιλιά,
Όταν τραγουδιστές στους κήπους είναι τα σιντριβάνια.

Τεντώνουν ναζιάρικα τα λαιμά τους οι άσπροι κύκνοι,
Απ΄ τη μαγεία του ονείρου δεν βλέπουν εντός του κήπου
Τα παιχνιδίσματα της ευωδιάς και χρώματος τούτου του πυρός.
Βουτάνε από τη μια πισίνα στην άλλη με την ατονία της απόλαυσης.
Τεντώνουν ναζιάρικα τα λαιμά τους οι άσπροι κύκνοι. [39]

Ο ποιητής μας αφηγείται την ψυχαγωγική ζωή της ελληνικής αρχαιότητας με έντονη αναφορά στη φυσική ομορφιά των κοριτσιών της Σικελίας.

---

39. Beyatlı, *Kendi Gök,* 99.

SİCİLYA KIZLARI

Sicilya kızları üryan omuzlarında sebû,
Alınlarında da çepçevre gülden efserler,
Yayar bu mahfile âsâbı gevşeten bir bû
Ve gözleriyle derinden bakar gülümserler
Sicilya kızları üryan omuzlarında sebû...
Hadîkalarda nevâgir iken şadırvanlar,

Somâki kurnalarından gümüş sular dökülür.
Ve hep civâra serilmiş kadîfe dîvanlar
İçinde bûseden ölmüş vücûtlar bükülür,
Hadîkalarda nevâgîr iken şadırvanlar...

Gerer beyaz kuğular nâzenin boyunlarını,
Füsûn-ı nevm ile görmez bu âteşin ravza
İçinde dalgalanan reng ü bû oyunlarını.
Dalar huzûz-ı rehâvetle hâvzdan havza.
Gerer beyaz kuğular nâzenin boyunlarını.

Σύμφωνα με τους κριτικούς τα στοιχεία της ελληνιστικής εποχής και τα πεντάστιχα παραπέμπουν στις επιδράσεις από τον Γάλλο ποιητή Leconte de Lisle. Δεν πρέπει να μας ξεφύγει η προσπάθεια που καταβάλλεται για τον συνδυασμό των στοιχείων του οθωμανικού και ανατολικού κόσμου (όπως τα σιντριβάνια, οι γούρνες από πορφυρίτη και τα βελούδινα ντιβάνια) με εκείνα της αρχαίας Ρώμης.[40]

Οι ερευνητές του έργου του Yahya Kemal διαπιστώνουν ότι οι ιδέες που εκφράζονται στα πεζά κείμενά του που γράφτηκαν στην εφημερίδα *Peyam* και στο λογοτεχνικό ένθετό του *Peyam-ι Edebi* το διάστημα 1913-1914 και τα ποιήματα που γράφτηκαν την ίδια εποχή περιλαμβάνουν πολλές ιδέες και τοποθετήσεις που θα απορρίψει αργότερα[41]. Εικάζεται ότι καθώς προσπαθεί να παρουσιάσει την τουρκική ιστορία υπό μια νέα σύνθεση δεν μπορεί να αποφύγει μεγάλες αδεξιότητες. Η «ελληνική» του ευαισθησία πολύ σύντομα εξελίσσεται προς τον οθωμανισμό.[42] Αλλά δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι στόχος του ήταν να δώσει μια καινούρια ώθηση και ζωντάνια στην τουρκική λογοτεχνία. Αργότερα, όταν παραδίδει μαθήματα στο Πανεπιστήμιο, οι ιδέες του περί νεοκλασικισμού δεν θα είναι πλέον τίποτε άλλο παρά αναμνήσεις των νεανικών του χρόνων.[43]

Αναφερθήκαμε παραπάνω στον Yakup Kadri, τον έτερο σημαντικό Τούρκο λογοτέχνη που στα πρώτα χρόνια της σταδιοδρομίας του συμπορεύτηκε με τον Yahya Kemal και συμβάλλοντας στις προσπάθειες για την υιοθέτηση μιας νέας λογοτεχνικής τάσης έγραψε έργα στο πλαίσιο του κινήματος του νεοκλασικισμού. Στα έργα και ιδιαίτερα στα μυθιστορήματά του υπάρχουν συχνές αναφορές στην αρχαία ελληνική και ρωμαϊκή μυθολογία.[44]

Ο Yakup Kadri όταν ήταν πρέσβης στη Βέρνη το 1948 συζητώντας με τον Hasan-Âli Yücel, δικαιολογεί με τον παρακάτω τρόπο αυτήν την στροφή του το 1912 στο νεοκλασικισμό: *«Εγώ τότε διάβαζα τον Anatole France. Αυτός στο (μυθιστόρημά του) «Πάνω στην άσπρη πέτρα» (Sur la Pierre Blanche) υπερασπίζεται την ειδωλολατρία. Τα όσα διηγείται αναφέρονται στην αρχαία Ελλάδα και τη Ρώμη. Μνημονεύονται σε πολλά σημεία οι θεότητες της μυθολογίας. Αυτές κίνησαν το ενδιαφέρον μου. Ο Όμηρος, ο Σοφοκλής βρίθουν από αυτά τα στοιχεία. Κατόπιν τούτου έδειξα έντονο ενδιαφέρον για τέτοιου είδους έργα. Ο Yahya Kemal που είχε γυρίσει στην πατρίδα από το Παρίσι είχε αρχίσει*

40. Toker, Edebiyatımızda, 149-150.

41. Belge, *Şairaneden,* 78.

42. Belge, *Şairaneden,* 103.

43. Toker, Edebiyatımızda, 150.

44. Toker, Edebiyatımızda, 155, Gariper, Yankısız Yönelişler, 164-165.

τότε να μιλάει για τον ελληνορωμαϊκό κόσμο. Ιδιαίτερα ο J.M. Heredia τον είχε μεταφέρει στα θέματα της αρχαιότητας. Αυτοί οι δύο ποιητές εμπνέονταν από την ίδια πηγή. Θέλησα να ανακαλύψω αυτήν την κοινή πηγή έμπνευσης. Αυτό με ώθησε να κατανοήσω τι είναι η ελληνική μυθολογία. Διάβασα τις μεταφράσεις των προγενεστέρων και ειδικότερα εκείνες του Leconte de Lisle [...] στις οποίες η ελληνική ζωή και ποίηση ήταν ανάγλυφη. [...]»[45]

Το ενδιαφέρον του Yakup Kadri για τους συγγραφείς της αρχαίας ελληνικής και ρωμαϊκής γραμματείας και οι αναγνώσεις των έργων τους και η φιλία του με τον Yahya Kemal στάθηκαν αφορμή για το ιδιαίτερο ενδιαφέρον του για την ελληνική και ρωμαϊκή αρχαιότητα. Μέσα στο κλίμα αυτό, σκεπτόμενος πως μέσω αυτής της οδού θα μπορούσαν να δημιουργήσουν μια Αναγέννηση, αρχίζοντας από το 1913 με τη συγγραφική του δράση στην εφημερίδα *Peyam* συμπράττει για τη διάδοση της καινούργιας λογοτεχνικής τάσης. Το πρώτο σχετικό άρθρο του έχει τον τίτλο «Ένας Διάλογος» *(Bir Muhavere)*.Το κείμενο είναι γραμμένο σε μορφή διαλόγου, είναι στην ουσία ένα πεζό ποίημα με φανερή την επίδραση της κειμενικής μορφής που υιοθετούσαν οι αρχαίοι Έλληνες φιλόσοφοι και συγγραφείς. Ο Yakup Kadri στο συγκεκριμένο κείμενο εκφράζει τον θαυμασμό του στον Όμηρο που τον διάβαζε εκείνο το διάστημα. Τον Όμηρο τον θεωρεί ως το μεγαλύτερο γεγονός της ανθρώπινης ιστορίας.[46] Σ΄ ένα άλλο πεζό ποίημά του με τίτλο *«Η ανάμνηση μιας άλλης εποχής» (Bir Başka Zamanın Hatırası)* η εποχή για την οποία εκφράζεται νοσταλγία είναι πάλι τα αρχαία παγανιστικά χρόνια όπου οι άνθρωποι ζούσανε μαζί με τους θεούς.[47] Μεταφερόμαστε στα αρχαία χρόνια και με το πεζό ποίημα που φέρει τον τίτλο *«Τα λόγια του μαυρομάλλη ξένου και της νεαρής κοπέλας με τα διαυγή μάτια» (Siyah Saçlı Yabancı ile Berrak*

---

45. Yücel, *Edebiyat*, 242: *"Ben o zaman Anatole France'ı okuyordum. Anatole France Sur la Pierre Blanche (Beyaz Taş Üstünde)'ın da paganismi müdafaa eder. Anlattıkları, eski Yunan'a ve Roma'ya aittir. Bunda esâtir devrinin ilâhları çok geçer. Ben bunları merak ettim. Homeros, Sophocles, hepsi bu elemanlarla doludur. Bunun üzerine bu türlü eserlere heveslendim. Paris'ten memlekete dönen Yahya Kemal, o sıralarda Greco-Latin dünyasından bahsetmeğe başlamıştı. Hususiyle J. M. de Heredia, onu antik mevzulara götürmüştü. Bu iki şair aynı menbaalardan esintiler alıyorlardı. Bu müşterek ilham kaynağını bulayım istedim. Grek mitolojisi nedir, bu beni onu anlamağa sevk etti. Eskilerin tercümelerini, bilhassa Leconte de Lisle'inkilerini okudum [...] (onun) tercümelerinde Yunan hayatı ve şiiri canlı olarak vardı.[...]*

46. Kefeli, E. 1998-6. Yeni Türk Edebiyatında Akdeniz Kültürü. *İlmi Araştırmalar: Dil, Edebiyat, Tarih İncelemeleri 6,* 186.

47. Toker, Edebiyatımızda, 154.

Gözlü Genç Kızın Sözleri).[48] Αυτά, είναι τα χρόνια που ο συγγραφέας διάβαζε τον Ευριπίδη και συγκεκριμένα τις Βάκχες του Ευριπίδη.[49] Είναι η περίοδος που τον συγγραφέα προσελκύουν οι βακχικές τελετές της παγανιστικής εποχής με τους χορούς, τα γλέντια και το ποτό που έρρεε άφθονο. Τα σημάδια της νέας αυτής λογοτεχνικής τάσης μπορούμε να παρατηρήσουμε και σε αρκετά μυθιστορήματα του Yakup Kadri και ειδικότερα στο *Nur Baba*[50] το οποίο εκδόθηκε το 1922 αλλά σύμφωνα με τον συγγραφέα είχε γραφτεί εν μέρει πριν οχτώ χρόνια (1914-1915). [51]. Σύμφωνα με τον Akı που έχει συγγράψει μια μονογραφία για τον Yakup Kadri, το συγκεκριμένο μυθιστόρημα που ασχολείται από αισθηματικής και τελετουργικής πλευράς με έναν από τους τεκκέδες των μπεκτασήδων που κάποτε αποτελούσαν τον κυριότερο πολιτισμικό θεσμό της τουρκικής κοινωνίας θα μπορούσε να θεωρηθεί ως προϊον της βακχικής αντίληψης.[52]

Μεταξύ των ποιητών που υιοθετούν τις αρχές που υπερασπίζεται το νέο αυτό λογοτεχνικό κίνημα μπορούμε να αναφέρουμε τον Nüzhet Haşim, τον Nüzhet Sabit (1883-1920) και τον Salih Zeki (Aktay) (1896-1971)[53] στων οποίων τα ποιήματα μπορούμε να βρούμε πολλά μυθολογικά στοιχεία. Ειδικότερα ο Salih Zeki στα χρόνια που ακολουθούν την ανακήρυξη της δημοκρατίας θα καταστεί ο μοναδικός συνεχιστής του εν λόγω κινήματος.[54]

Εδώ ας αναφερθούμε λίγο στον Salih Zeki του οποίου η ποίηση από έγκυρους μελετητές της ιστορίας της τουρκικής λογοτεχνίας χαρακτηρίζεται ως πραγματική ποίηση, καθαρή, απολαυστική που μας θυμίζει την αρχαία ελληνική ποίηση. Θεωρείται ο πρώτος ποιητής που μεταφέρει στην τουρκική λογοτεχνία την αισθητική και τις εμπνεύσεις της αρχαίας ελληνικής γραμ-

48. Toker, Edebiyatımızda, 155.

49. Akı, N. 2001. *Yakup Kadri Karaosmanoğlu, İnsan –Eser-Fikir-Üslup,* İstanbul: İletişim Yayınları, 59-60.

50. Το εν λόγω μυθιστόρημα έχει μεταφραστεί στα ελληνικά και στην εισαγωγή (σ. 54-87) γίνεται εκτενής αναφορά τόσο στο μυθιστόρημα όσο και στον συγγραφέα. Βλ. Γιακούπ Καντρί Καραοσμάνογλου, 2011, *Ο τεκές του Νουρ Μπαμπά ή Κατήχηση στον Έρωτα,* Εισαγωγή μετ. και σχολ. Γιώργος Σαλακίδης, Εκδοτικός Οίκος Αντ. Σταμούλης, Θεσσαλονίκη.

51. Toker, Edebiyatımızda, 155.

52. Akı, *Yakup Kadri*, 100.

53. Okay, *Batılılaşma,* 162.

54. Kefeli, Yeni Türk Edebiyatında, 188.

ματείας σε ευρεία κλίμακα.[55] Ο Şahbaz που έχει συγγράψει μια μονογραφία για τον Salih Zeki υποστηρίζει πως από την εποχή του Τανζιμάτ μέχρι τα τέλη της δεκαετίας του 1910 που αρχίζει να κάνει την εμφάνισή του ο ποιητής, σε κανέναν άλλο δε είναι τόσο έντονη η επίδραση των μυθολογικών στοιχείων στη διαμόρφωση της λογοτεχνικής του δημιουργίας όσο στον Salih Zeki.[56] Η πρώτη ποιητική συλλογή του ποιητή που δημοσιεύτηκε το 1930 φέρει τον τίτλο *«Περσεφόνη» (Persefon)*. Τα ποιήματα της συλλογής χωρίζονται σε 20 ενότητες και μας παρουσιάζουν το μύθο της Περσεφόνης και συνεπώς έχουν μια θεματική ολότητα. Επειδή ο ποιητής επωφελείται συχνά από το στοιχείο του διαλόγου το έργο έχει μορφή πεζού ποιήματος[57]. Ένα άλλο ποίημα, δημοσιευμένο το 1966 φέρει τον τίτλο *«Τιτάνας»* (Titan). Ο ποιητής μέσα σε 25 στροφές παρουσιάζει από τη δική του οπτική τα χαρακτηριστικά του ποιητή Tevfik Fikret που τον παρομοιάζει με τιτάνα.[58] Η στροφή που παρατίθεται παρακάτω είναι από τη συλλογή με τίτλο *«Τα τραγούδια της Ασίας»* (Asya Şarkıları) που δημοσιεύτηκε το 1933[59] και θα μπορούσε να αποτελέσει ένα δείγμα της ποίησής του:

Στους αμπελώνες της Κορίνθου που πλαγιάζουν νυσταλέες γυναίκες
Στην πρασινάδα απλώνεται ο ίσκιος των νυμφών
Στα αργυρά νερά της πηγής με το καθρέφτισμα του Νάρκισσου
Υψώνεται σιγά σιγά η πνοή ενός σατύρου.[60]

Κλείνοντας την παρένθεση που ανοίξαμε για τον Salih Zeki επανερχόμαστε στις προσπάθειες για τη συγκρότηση της νεοκλασικής σχολής με την υπενθύμιση ότι η στάση των λογοτεχνών και των διανοουμένων της εποχής ποικίλλουν. Οι ισχυρές αντιδράσεις προερχόταν περισσότερο από τους οπα-

55. Kocatürk, V.M. 2016. *Büyük Türk Edebiyatı Tarihi,* İstanbul: İKÜ Yayınevi, 757-758.

56. Şahbaz, N. K.2001. *Salih Zeki Aktay, Hayatı-Eserleri Edebî Kişiliği,* Ankara: Kültür Bakanlığı, 16.

57. Şahbaz, *Salih,* 50-51.

58. Şahbaz, *Salih,* 124-125.

59. Şahbaz, *Salih,* 59.

60. Kocatürk, *Büyük,* 758:

Mahnur kadınlar yatan Korent'in bağlarında
Serilir çimenlere perilerin gölgesi
Narsis'in aksi kalan gümüş membalarında
Yükselir gizli gizli bir satirin nefesi.

δούς της ιδέας του τουρκισμού και η σκέψη να συνδεθεί η τουρκική λογοτεχνία με τον ελληνικό πολιτισμό ήταν κάτι που δεν ταίριαζε στις αντιλήψεις τους.

Ο Rıza Tevfik, εκ των επιφανών διανοουμένων της εποχής, θεωρεί θεμιτή την προώθηση μιας νέας ποιητικής αντίληψης με πρωταγωνιστές τους Yakup Kadri και Yahya Kemal και με τη σύμπραξη νέων λογοτεχνών, αλλά προειδοποιεί πως μια τέτοια αντίληψη δεν θα καταφέρει να αποκτήσει ρίζες. Ισχυρίζεται ότι η τουρκική λογοτεχνία που ανανεώνεται διαρκώς από την περίοδο των μεταρρυθμίσεων του Τανζιμάτ έμεινε υπό την επίδραση του γαλλικού ρομαντισμού και πως έχουν καθιερωθεί ρομαντικά έργα με κύρος και δεν είναι δυνατόν να αλλάξει η ροή της λογοτεχνίας προς τον ελληνισμό.[61]

Ο Ziya Gökalp (1876-1924), στο θέμα της ιδέας του «*Πολιτισμού της Λεκάνης της Μεσογείου*» έχει παράλληλες σκέψεις με τις αρχές του κινήματος, συμφωνεί κατά κάποιο τρόπο με την άποψη ότι πρέπει να αποτελέσουν παράδειγμα προς μίμηση τα κλασικά έργα της ελληνικής και λατινικής γραμματείας. Σημειώνει ωστόσο ότι στην πορεία της οικοδόμησης της εθνικής λογοτεχνίας πρέπει να ληφθεί ως παράδειγμα προς μίμηση παράλληλα με τα κλασικά έργα και η προφορική παράδοση της δημώδους γραμματείας και διαφοροποιείται κάπως από τον Yahya Kemal που προτίθεται να υιοθετήσει μόνο την λιτότητα της προφορικής γλώσσας του λαού.[62]

Οι απόψεις του Ziya Gökalp που συνοψίστηκαν παραπάνω, παρουσιάζονται στο βιβλίο του *«Οι Αρχές του Τουρκισμού"* (Türkçülüğün Esasları) όπου στο 6° κεφάλαιο με τίτλο «Προς τη Δύση» (Garba Doğru) πραγματεύεται το θέμα του πολιτισμού με αναφορά και στην έννοια της κουλτούρας, υποστηρίζει τα εξής: *«Στην αρχαιότητα μεταξύ των λαών που ζούσαν στις ακτές της Μεσογείου υπήρχε ένας κοινός μεσογειακός πολιτισμός. Από αυτόν δημιουργήθηκε ο αρχαίος ελληνικός πολιτισμός και από τον ελληνικό πολιτισμό δημιουργήθηκε ο αρχαίος ρωμαϊκός πολιτισμός. Από αυτόν τον τελευταίο πολιτισμό δημιουργήθηκε ο ανατολικός και ο δυτικός πολιτισμός.»*[63] Κατά την άποψη του Gökalp η τουρκική λογοτεχνία αρχίζοντας πρώτα από τον Όμηρο

61. Toker, Edebiyatımızda, 138.

62. Toker, Edebiyatımızda, 160.

63. Gökalp, Z. 1976. *Türkçülüğün Esasları*, İstanbul: Kültür Bakanlığı MEB Basımevi, 48: *"Kurun-ı ulâda Akdeniz sahilinde yaşayan milletler arasında müşterek bulunan bir Akdeniz Medeniyeti vardı. Bundan eski Yunan medeniyeti, Yunan medeniyetinden de eski Roma medeniyeti doğdu. Bu son medeniyetten de Şark ve Garp medeniyetleri doğdu".*

και τον Βιργίλιο πρέπει να λάβει ως παράδειγμα όλα τα κλασικά έργα. Αυτά είναι τα ωραιότερα παραδείγματα για μια εθνική λογοτεχνία που βρίσκεται στην αρχή της δημιουργικής της πορείας. Υπενθυμίζει ότι η τουρκική λογοτεχνία πριν αφομοιώσει όλα τα εκλεκτά έργα των κλασικών δεν πρέπει να προχωρήσει στους ρομαντικούς και τις άλλες σχολές που επακολουθούν. Διότι τα καινούργια έθνη έχουν ανάγκη από μια λογοτεχνία που προάγει τους ηρωισμούς και τα ιδεώδη. Οι κλασικές λογοτεχνίες συνήθως κατέχουν τα χαρακτηριστικά που θα εξασφαλίσουν αυτό.[64]

Την περίοδο αυτή παράλληλα με τα ποιήματα που ειρωνεύονται την αντίληψη του νεοκλασικισμού του Yahya Kemal ως αντίδραση προς το εν λόγω λογοτεχνικό ρεύμα βλέπουμε να γράφονται επίσης διηγήματα και να σχεδιάζονται γελοιογραφίες όπου σε μια απεικονίζεται ο Yahya Kemal ντυμένος χλαμύδα σαν τους αρχαίους Έλληνες.[65]

Αρνητική ήταν και η στάση του Ömer Seyfettin (1884-1920) ο οποίος το 1914 περνάει στην αντεπίθεση και σε ένα διήγημά του με τίτλο *«Ο εχθρός του μποϊκοτάζ»* (Boykotaj Düşmanı) που δημοσιεύθηκε στην εφημερίδα *Tanin* στις 30 Μαΐου 1914[66], περιφρονεί με πολύ καυστικό τρόπο την καλλιτεχνική αυτή αντίληψη[67]. Κατηγορεί τους δύο λογοτέχνες ότι υπηρετούν την Ελλάδα και ούτε λίγο ούτε πολύ τους επικρίνει ως προδότες της πατρίδας.[68] Στο διήγημα ο Ömer Seyfettin ασκεί έντονη κριτική στην κοσμοπολίτικη αντίληψη του νεοκλασικισμού (δηλαδή του *Nev-Yunanilik*) και καταφέρεται κατά των εκφραστών του, θεωρώντας τους προστάτες των Ελλήνων και υποστηρικτές του ελληνικού πολιτισμού.[69] Αντιτίθεται στους λογοτέχνες που χρησιμοποιούν στα έργα τους τα μοτίβα της ελληνικής λογοτεχνίας και πολιτισμού και ισχυρίζεται ότι προάγεται υπερβολικά η ελληνική λογοτεχνία και υπό τον μανδύα της λογοτεχνίας του πολιτισμού της λεκάνης της Μεσογείου *(Akdeniz*

64. Gökalp, *Türkçülüğün,* 136-137.

65. Toker, Edebiyatımızda, 160.

66. Το διήγημα συμπεριλαμβάνεται στη συλλογή: Seyfettin, Ö. 1973. *Efruz Bey,* İstanbul: Bilgi Yayınevi, 238-247.

67. Özdemir, Yahya Kemal ve Geleneği, 256.

68. Belge, *Şairaneden*, 78.

69. Özdemir, Yahya Kemal ve Geleneği, 25, Doğan, A. 2009 (03). Ömer Seyfettin'in Nev Yunanilik Yorumu: Boykotaj Düşmanı. *Türk Yurdu,* Sayı: 259, Tüzer, İ. 2010 (1-2). Eski Yunan ve Latin'e Dönüş Fikrinin Panoraması ve Bir Eleştiri Olarak Ömer Seyfettin'in "Boykotaj Düşmanı." *Ayraç,* 05, 45.

Havzası Medeniyeti) δημιουργείται ένα ουμανιστικό και κοσμοπολίτικο ρεύμα ενάντια στον τουρκισμό[70].

Στο διήγημα *"Ο εχθρός του μποϋκοτάζ»* υπάρχουν δύο ήρωες. Ο ένας είναι ο δημοσιογράφος Mahmut Yesri ο οποίος είναι ένας τύπος αποκομμένος από την εθνική του ταυτότητα[71] και ο άλλος είναι ο φίλος του ο ποιητής Nihat. Ο Mahmut Yesri είναι ελληνολάτρης στο βαθμό που και η παραμάνα των παιδιών του είναι Ρωμιά και ο φίλος του ο Nihat χαρακτηρίζεται στο διήγημα ως νεοβυζαντινός που χρόνια τώρα προσπαθεί με κάθε τρόπο να διαδώσει την ελληνική λογοτεχνία, το ελληνικό πνεύμα και την ελληνική αισθητική αντίληψη. Ο Nihat στην πραγματικότητα δεν είναι άλλος από τον Yahya Kemal ενώ ο Mahmut Yesri είναι ο Yakup Kadri. Το διήγημα ουσιαστικά περιστρέφεται γύρω από δύο αντικρουόμενες ιδέες: του Τουρκισμού και του Ελληνισμού.[72] Δεν πρέπει να μας ξεφεύγει το γεγονός ότι στην συγγραφή του διηγήματος αυτού από τον Ömer Seyfettin έπαιξαν ρόλο και οι τεταμένες ελληνοτουρκικές σχέσεις της περιόδου.[73] Διότι σε ένα άρθρο του με τίτλο «Η τέχνη του συγγράφειν φυσικώ τω τρόπω» *(Tabiî Yazmak San'atı)* που θα δημοσιευτεί το 1919, ο Ömer Seyfettin θα τοποθετήσει τον Όμηρο στην πρώτη σειρά εκείνων των κλασικών ποιητών που αξίζει το έργο τους την ανάγνωση και θεωρεί τον Όμηρο ως κορυφαίο ποιητή όλων των εποχών. Σημειώνει πως με εξαίρεση τα τουρκικά το έργο του έχει μεταφραστεί σχεδόν σε όλες τις γλώσσες. Αναφέρει πως έχει μεταφράσει πριν ένα χρόνο την Ιλιάδα και πως σε εύλογο χρόνο προτίθεται να μεταφράσει και την Οδύσσεια. Σε εκείνους που σκέφτονται να συγγράψουν κάποιο πόνημα συμβουλεύει να διαβάσουν τον Όμηρο ως ένα ιερό βιβλίο. Από τις τοποθετήσεις του αυτές βλέπουμε πόσο νηφάλια προσεγγίζει το θέμα της μετάφρασης των έργων της κλασικής ελληνικής γραμματείας και πόσο έχουν αλλάξει οι απόψεις του[74] στο βαθμό που υποστηρίζει ότι το μυστικό της τέχνης βρίσκεται στα κλασικά έργα της

70. Kefeli, Yeni Türk Edebiyatında, 187.

71. Mert, N. 2004. *Ömer Seyfettin, İslamcı, Milliyetçi ve Modernist Bir Yazar,* İstanbul: Kaknüs Yayınları, 202.

72. Topaloğlu, Y.2006 (3-4). Nev-Yunanilik Akımına İlk Tepki: Boykotaj Düşmanı. *Türk Kültürü,* Sayı: 515-516, Yıl: XLIV, 80.

73. Toker, Edebiyatımızda, 160, Alangu, T. 2017. *Ömer Seyfettin Ülkücü Bir Yazarın Romanı,* Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 253-254.

74. Toker, Edebiyatımızda, 161. Σημειώνεται ότι μια περιληπτική μετάφραση 34 σελίδων της Ιλιάδας διά χειρός του Ömer Seyfettin εκδόθηκε το 1927 στη σειρά *"Dünya Edebiyatından Numuneler"* (Δείγματα Παγκόσμιας Λογοτεχνίας).

ελληνικής και λατινικής γραμματείας και σκέφτεται ότι ο δυτικός πολιτισμός πηγάζει από τον ελληνικό και ο ελληνικός πολιτισμός από τον Όμηρο.[75]

Την περίοδο της δημοκρατίας (δηλαδή μετά το 1923), το 1941 με πρωτοβουλία του υπουργείου Εθνικής Παιδείας μεταφράζονται στα τουρκικά 80 ελληνικά έργα υπό την ονομασία *«Σειρά Έργων της Κλασικής Ελληνικής Λογοτεχνίας»*. Συνεπώς μπορεί να ειπωθεί πως το ενδιαφέρον που υπήρχε προς τον αρχαίο ελληνικό πολιτισμό από την εποχή του Τανζιμάτ ενισχύθηκε με το κίνημα του νεοκλασικισμού που ήταν κάπως βραχύβιο αλλά εντούτοις συνεχίζει να υφίσταται με τη στήριξη του κράτους. Στα χρόνια της δημοκρατίας πολλοί Τούρκοι λογοτέχνες όπως οι Salih Zeki Aktay, Cevat Şakir Kabaağaçlı, Sabahattin Eyüboğlu, Azra Erhat και Melih Cevdet Anday εκδηλώσανε ο καθένας με διαφορετικό τρόπο ενδιαφέρον προς το θέμα αυτό.[76]

Βιβλιογραφία

Afacan, A. 2003. *Şiir ve Mitologya, Cumhuriyet Dönemi Şiirinde Yunan ve Latin Mitologyası,* İstanbul: Doruk Yayımcılık.

Akı, N. 2001. *Yakup Kadri Karaosmanoğlu, İnsan –Eser-Fikir-Üslup,* İstanbul: İletişim Yayınları.

Akyüz, K. 2016. *Modern Türk Edebiyatının Ana Çizgileri, 1860-1923,* İstanbul: İnkılap Kitabevi.

Alangu, T. 2017. *Ömer Seyfettin Ülkücü Bir Yazarın Romanı,* İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Belge, M.2018. *Şairaneden Şiirsele, Türkiye'de Modern Şiir*, İstanbul: İletişim Yayınları.

Berkes, N. 1978. *Türkiye'de Çağdaşlaşma,* İstanbul: Doğu- Batı Yayınları.

Beyatlı, Y.K. 1976. *Bitmemiş Şiirler,* İstanbul: İstanbul Fetih Cemiyeti.

Beyatlı, Y.K. 2015. *Çocukluğum, Gençliğim, Siyasi ve Edebi Hatıralarım*, İstanbul: İstanbul Fetih Cemiyeti.

Beyatlı Y.K. 2018. *Kendi Gök Kubbemiz,* İstanbul: İstanbul Fetih Cemiyeti.

Demir, Ş. 1997. *Türk Edebiyatında Nev-Yunanilik Akımının Kaynakları(1912-1950)*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

Doğan, M.C. 2018. *Modern Türk Şiiri, Olgular, Eğilimler, Akımlar,* İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

75. Kefeli, Yeni Türk Edebiyatında, 187.

76. Gariper, Yankısız Yönelişler, 165, Toker, Edebiyatımızda, 163.

Doğan, A. 2009-03. Ömer Seyfettin'in Nev Yunanilik Yorumu: Boykotaj Düşmanı, *Türk Yurdu,* 259: 29-32.

Gariper, C. 2006. "Yankısız Yönelişler: "Nev Yunaniler ve Nayiler," Halman, T.S. (ed.) *Türk Edebiyatı Tarihi 3.*İstanbul: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 161-170.

Gökalp, Z. 1976. *Türkçülüğün Esasları,* İstanbul: Kültür Bakanlığı MEB Basımevi.

Güldürmez, S. 2016-9, Yahya Kemal'in Şiirinde Yunan Mitolojisinin İzleri ve Bir Yol Düşüncesi" Etrafında Memlekete Dönüşün Sesleri. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi,* Yıl:4, Sayı:30: 673-680.

Kaplan, R. 1993. Klasikler Tartışması. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Türkoloji Dergisi* XI.Cilt, 1. Sayı: 161-208.

Kefeli, E. 1998. Yeni Türk Edebiyatında Akdeniz Kültürü. *İlmi Araştırmalar: Dil, Edebiyat, Tarih İncelemeleri* 6, 181-195.

Kocatürk, V.M. 2016. *Büyük Türk Edebiyatı Tarihi,* İstanbul: İKÜ Yayınevi.

Mert, N. 2004. *Ömer Seyfettin, İslamcı, Milliyetçi ve Modernist Bir Yazar,* İstanbul: Kaknüs Yayınları.

Okay, M.O. 2016. *Batılılaşma Devri Türk Edebiyatı.* İstanbul: Dergâh Yayınları.

Özdemir, M. 2007-10, Yahya Kemal ve Geleneği Yanlış Yerde Arayan İki Edebi Topluluk: Nev-Yunaniler ve Nayiler, *SAÜ Eğitim Fakültesi Dergisi,* 14, 252-265.

Seyfettin, Ö. 1973. *Efruz Bey,* İstanbul: Bilgi Yayınevi, 238-247.

Şahbaz, N. K.2001. *Salih Zeki Aktay, Hayatı-Eserleri Edebî Kişiliği,* Ankara: Kültür Bakanlığı.

Tanpınar, A. H. 2016. *Edebiyat Dersleri.* Haz. Abdullah Uçman, İstanbul: Dergâh Yayınları.

Toker, Ş. 1982. Edebiyatımızda NevYunanilik Akımı. *Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi* (1): 135-163.

Topaloğlu, Y. 2006-(3-4). Nev-Yunanilik Akımına İlk Tepki: Boykotaj Düşmanı. *Türk Kültürü,* Sayı:515-516, Yıl:XLIV, 75-92.

Tüzer, İ. 2010-(1-2). Eski Yunan ve Latin'e Dönüş Fikrinin Panoraması ve Bir Eleştiri Olarak Ömer Seyfettin'in "Boykotaj Düşmanı." *Ayraç,* 05, 44-48.

Yücel, H.A. 2008. *Edebiyat Tarihimizden,* İstanbul: İletişim Yayınları.

Yüksel, S. 2012. *Türk Edebiyatında Yunan Antikitesi 1860-1908,* Ankara: Asitan Kitap.

Özet

Türk Edebiyatında Nev-Yunânîlik Hareketi: Öncüler, Eserleri ve Tepkiler

İbrahim KELAĞA AHMET

Osmanlı İmparatorluğunda 18. yüzyıldan itibaren başlayan batılılaşma süreci Tanzimat Fermanıyla resmi bir nitelik kazandıktan sonra Batı, kurumlarıyla ve edebiyatıyla toplum hayatına girerek imparatorluğun neredeyse her alanı Batılı tarzda yeniden yapılanmaya sahne olmuştur. Batı medeniyetinin pek çok açıdan antik Yunan ile ilişkisi antik Yunan medeniyetine ilgiyi artırmıştır. Antik Yunan klasiklerinden ağırlıklı olarak Fransızca üzerinden yapılan çeviriler Türk okuyucunun onlar için yeni bir kültürle tanışmasını sağlayarak oluşmakta olan yeni edebiyatın hayal dünyasına, sözvarlığına, mevcut edebi türlerin Batılı anlamda yenilenmesine katkıda bulunmuştur.

Türk edebiyatında eski Yunan kültür, mitoloji ve medeniyetine sistemli ilk yöneliş Yahya Kemal ve Yakup Kadri'nin bir ekol olarak düşünerek öncülüğünü yaptıkları ve dönemin edebiyat çevrelerinde ve basında Nev-Yunânîlik olarak anılan akım ile başlar. Gerek şiirde gerekse düz yazıda yeni bir yaklaşımı yaygınlaştırmaya çalışan bu anlayışın temeli Türk edebiyatı ve düşünce hayatı için eski Yunan klasik eserlerini örnek almaya dayanır. Yahya Kemal'de Nev-Yunânîlik konusuna ilgi Paris'te bulunduğu (1903-1912) yıllarda oluşur. Şair orada José- Maria de Herédia ve Jean Moréas'tan etkilenir ve çeviriler üzerinden Yunan şiiri ile tanışır ve Nev-Yunânî tarzda ilk şiirlerini 1905 yılında yazar. İstanbul'a döndükten sonra Yakup Kadri ile tanışır. Tanıştıklarında kendisi 28 Yakup Kadri ise 23 yaşındadır. İkisi yeni edebi anlayışı edebiyat çevrelerine anlatarak Türk edebiyatını modernleştirmek için eski Yunan'ın klasik eserlerine yönelmek gerektiğini savunurlar. Yahya Kemal'e göre eski edebiyatın mihrakı İran'dı ve bu yeni ekol sayesinde Yunan klasiklerine yönelmek mümkün olacaktı, ona göre bütün Avrupa'yı anlamak için Yunanlardan başlamak gerekiyordu. Şiir ve nesirde kullanılacak basit ama sağlam bir dil eski Yunan medeniyetine yönelişi kolaylaştıracaktı. Rönesans Avrupa'sında doğan neoklasik şiirin karşılığı olacak bu şiir anlayışının adı Nev-Yunânîlik olacaktı.

Nev-Yunânîlik ekolünü oluşturma çabalarına dönemin edebiyatçı ve aydınlarının tutumları farlılıklar göstermektedir. Güçlü tepkiler daha çok Türkçülerden gelmektedir ve Türk edebiyatını Yunan medeniyetine bağlama düşüncesi onların anlayışına terstir. Örneğin şair Tevfik Fikret bu çabalara destek verirken Cenap Şahabettin, Süleyman Nazif ve Celal Sahir karşı çıkmaktadır. Dönemim önemli aydınlarından Rıza Tevfik, Yakup Kadri ve Yahya Kemal etrafında genç edebiyatçılarla yeni bir şiir anlayışının geliştirilmesini meşru karşılamakta ancak böyle bir anlayışın kök salmayacağı uyarısında bulunmaktadır. Tanzimat'tan beri yenileşen Türk edebiyatının Fransız romantizminin etkisinde kaldığını ve romantizmin güçlü eserlerinin yerleştiğini ve edebiyatın yönünü Helenizm'e çevirmenin mümkün olmadığını ileri sürmektedir.

Ömer Seyfettin de Tanin'de çıkan "Boykotaj Düşmanı" adlı hikâye ile bu sanat anlayışını küçümser. Ancak Ömer Seyfettin'in bu hikâyeyi yazmasında dönemin gergin Türk-Yunan ilişkilerinin de rol oynadığını göz ardı etmemek gerekir. Ziya Gökalp ise Akdeniz Havzası medeniyeti düşüncesiyle akımın ilkeleriyle paralel düşüncelere sahip olmanın yanında milli edebiyatın inşası sürecinde klasik Yunan edebiyatının ürünlerinin yanı sıra halk edebiyatının sözlü geleneğin örnek alınması gerektiğini belirtir. Bu dönemde bahse konu edebi akıma tepki olarak Yahya Kemal'in Nev- Yunânîlik anlayışını alaya alan şiirlerin yanında hikâye ve karikatürler de görülür.

Yakup Kadri akımın düz yazı örneklerini ortaya koyar ve onun romanlarında akımın etkisi görülmektedir. Yahya Kemal dışında Nüzhet Sabit ve Nüzhet Haşim akıma ilgi gösteren şairlerdir. Yahya Kemal'in Nev-Yunânîlik anlayışı ile kaleme aldığı şiirleri döneminde çok etkili olur. Ancak daha sonraki yıllarda Yahya Kemal için bu anlayışla ilgili düşünceleri gençlik yıllarının anıları konumundadır. Cumhuriyet döneminde 1941 yılında Milli Eğitim Bakanlığınca "Yunan Klasikleri Serisi" adı altında 80 Yunanca eserin Türkçeye çevirisi yapılır. Böylece Tanzimat'tan beri eski Yunan kültürüne gösterilen ilginin bir yerde devlet tarafından da sürdürüldüğü söylenebilir. Cumhuriyet döneminde Salih Zeki Aktay, Cevat Şakir Kabaağaçlı, Sabahattin Eyüboğlu, Azra Erhat ve Melih Cevdet Anday gibi pek çok Türk edebiyatçı farklı boyutlarda bu konuyla ilgilenirler ve klasik Yunan kültürüne ait unsurlar sanatı besleyen kaynaklardan biri olur.